

25.71x29.84	1/2	עמוד 16	מקור ראשון - שבת	05/2018	63479151-6
קונסרבטיביס התנועה הקונסרבטיבית - 24180					

מיישרים קו עם הקדמה

הם אמנם מעטים אך הם עזבו את העולם הדתילאומי לטובת התנועה הקונסרבטיבית, וזאת לדבריהם דווקא מתוך רצון להתחזק מבחינה דתית. שלושה מהם מספרים על ההבדלים בינם לבין המקומות שבהם גדלו, על הסיבות למעבר ועל היחס של סביבתם לשינוי. העוזבים: חלק שני

אריאל הורוביץ

צילום: הדס פרוש - פלאש 90

נאוה מאירסדורף־ברנשטיין: במקומות שבהם גדלתי, כמעט אף אחד לא מדבר על תפילות ואמונה. היום, אחרי שעזבתי את האורתודוקסיה, אני מתפללת שלוש תפילות ביום. אני רוצה את החיוב הזה

ולשכנים החרדים והחרד"לים, אומרים שאני עוסק בחינוך. זה מצחיק – יש אלפי ילדים בתנועת נוע"ם שאני הדמות הרוחנית בחיים שלהם, אבל אסור לי להגיד את זה לאנשים מסוימים, וזה לא בגלל ההורים שלי, אלא בגלל האנשים שהם מדברים איתם. עם זאת, ההורים שלי מאוד שמחים במה שאני עושה, במיוחד מאז שהוסמכתי לרבנות."

רוצה להיות דתייה באמת

נאוה (28) גדלה בפתח תקווה למשפחה חרדית־לאומית, למדה בבית ספר נוע"ם והייתה חניכה בסניף עזרא כפר גנים, שחניכיו באים ממשפחות תורניות. אחרי הלימודים באולפנה החליטה ללכת למכינה הדתית־חילונית בית ישראל בירושלים, צעד שנחשב לשבירת מוסכמות במשפחה. במכינה התעקשה לשמור על זהותה הדתית־לאומית: הלכה עם חצאיות, והרגישה, לדבריה, "דוֹסית אמיתית". המפגש עם העולם הקונסרבטיבי החל כשנסעה לתקופה ארוכה בחו"ל, באמצע הלימודים. "עברתי בקהילה קונסרבטיבית בלוס אנג'לס, וגם שם היה מאוד ברור שאני אורתודוקסית. לא ידעתי בדיוק מה טיבה של הקהילה הזו, אבל הגעתי לשם מתוקף הנסיבות – בית הספר היהודי במקום נתן לי הזדמנות ללמוד יהדות, וראיתי בכך שליחות מדהימה, ללמוד יהדות ילדים בחו"ל. כשהייתי שם המשפחה מאוד תמכה במה שעשיתי, ואפילו הציעו שאמשיך ללמוד שם לרבנות – כל עוד זה שם, ולא בארץ."

לפני שנתיים נפטר אביה של נאוה, והיא חזרה ארצה כדי להיות איתו בימיו האחרונים. אחרי השבעה, החליטה ללמוד במכון שכטר. "הרבה פעמים אני מרגישה שקשה לחזור אחורה אחרי שאתה מוצא משהו טוב", היא מסבירה את התהליך שעשתה, "הגעתי לתנועה הקונסרבטיבית בהתחלה עדיין ממקום של חיפוש, אבל בדעבר אני מכינה שהמעבר לעולם הקונסרבטיבי נבע מתוך רצון להתחזק בדת. במקומות

בהלם מכך שיש אנשים שקוראים לעצמם דתיים ולא הולכים רק על פי השולחן ערוך. זה היה שבר, בגיל 24, כשאני כבר די סגור על החיים שלי, לומר לתואר ראשון ויודע באיזה בית ספר אני רוצה ללמד אחר כך. אני חושב שמה שהיה קשה במיוחד הוא שהרבה מהדברים שקראתי התאימו לאידיאולוגיה שלי. תמיד אמרתי: 'הלוואי והיו רבנים אמיצים', ופתאום ראיתי רבנים אמיצים. זה התיישב על משהו שהרגשתי קודם לכן בצורה חזקה."

ירח המשיך לקרוא אל תוך הלילה, ובבוקר כתב בגוגל: 'בית כנסת קונסרבטיבי בירושלים'. בשבת הלך ברגל לבית הכנסת של התנועה, מרחק שעה הליכה, בלי לספר לשותפיו לדירה היכן הוא מתפלל. במשך שנתיים שמר בסוד את העובדה שהוא מתפלל בשבתות במניין קונסרבטיבי, ולא סיפר על כך לחבריו ולמשפחתו. "התביישתי", הוא מודה, "זה תהליך שעשיתי לבד עם עצמי. אחרי שנתיים ראיתי מודעה על תואר שני במדעי היהדות במכון שכטר, והחלטתי שהגיע הזמן להתקדם עם זה."

להפתעתו, משפחתו הגיבה בשוויון נפש להחלטתו. בסביבה הקרובה, לעומת זאת, התגובות היו קשות יותר. "אדם מבוזר מבית הכנסת בהר נוף ניגש אליי ואמר שהרב שלו אמר שאסור לדבר איתי. למשפחה החרדית שלנו,

גילינו שהצינורות הדתיים כבר אינה מחברת בין העולמות. ירח ונאוה מאירסדורף־ברנשטיין

את ירח (ירחמאל) ונאוה מאירסדורף־ברנשטיין אני פוגש בכיתם בעין כרם. לפני חודש נישאו, וכאן הם בונים יחד את חייהם המשותפים. שניהם גדלו במשפחות ציוניות־דתיות – הוא בהר נוף והיא בפתח תקווה – אך בבגרותם גילו את העולם הקונסרבטיבי, עזבו את האורתודוקסיה והפכו לפעילים בתנועה: ירח, שהוסמך לרבנות קונסרבטיבית לפני כשנה, משמש רב של נוע"ם, לתואר שני במכון שכטר ופעילה בתנועה. בשעה שש וחצי מצלצל פעמון הכנסייה שבעין כרם, סמוך לביתם, והשניים נזכרים שעוד לא התפללו מנחה. אחרי הריאיון יפרשו שניהם להתפלל. עויבת העולם האורתודוקסי והצינורות הדתית, הם אומרים, רק חיזקה את עולמם הדתי.

ירח (33) גדל בשכונת הר נוף בירושלים להורים שעלו מארצות הברית. הוא למד בממ"ד הר נוף, המשיך לשיבות נתיב מאיר ונר תמיד בחשמונאים, ומשם לשיבת ההסדר בעתניאל. לאחר מכן למד לתואר ראשון בחינוך במכללת העצוג, מתוך כוונה להיות מורה. אל העולם הקונסרבטיבי התוודע בזכות קורס אוניברסיטאי שלמדה אחרת, בנושא זרמים יהודיים. "באותו זמן הייתי דתילאומי לפי הספר", הוא אומר, "גרתי עם שותפים דתיים בגבעת מרדכי, התפללתי בשטיבלך של ישיבת חברון. כשקראתי את העבודה שאחותי כתבה במסגרת הלימודים שלה, הייתי בהלם. חשבתי שאני מבין בדתות – גדלתי בצינורות הדתית, למדתי קצת על בודהיזם, נצרות ואסלאם – אבל הבנתי שאני לא יודע כמעט דבר על העולם היהודי."

"לא ידעתי מה זה קונסרבטיבים ורפורמים. התחלתי לקרוא חומרים באינטרנט, ואני זוכר שלא הצלחתי להירדם. היו משפטים שקראתי והיו מבחינתי כמו פצצה, כמו: 'השולחן ערוך הוא ספר הלכה חשוב, אבל הוא לא ספר ההלכה היחיד שמחייב'. הייתי

25.04x23.81	2/2	עמוד 17	מקור ראשון - שבת	05/2018	63479150-5
קונטרבטיביטהתנועה הקונטרבטיבית - 24180					

קונטרבטיבי, ואילו הייתי נשאר אורתודוקסי היו מזמינים אותי לדבר”.

זורקים את התינוק עם המים

הרב דוד ביגמן, ראש ישיבת מעלה גלבע, מתמודד עם תלמידים ושואלים שפונים אליו, כראש ישיבה וכפוסק הלכה, ומודעים גם לאופציות הפסיקה הנוספות שקיימות במרחב. הוא מבין את התסכול של אלו שבוחרים לעזוב את הציונות הדתית ולהצטרף אל התנועה הקונטרבטיבית, אך חלוק מכול וכול על תפיסת עולמם. “אפשר להבין את התסכול של אנשים שגדלו על המורכבות של עולם התורה מצד אחד וערכי המערב הנוכחיים מצד שני”, אומר הרב ביגמן. “יש מתח בין שני העולמות הללו. ההלכה, והיהדות באופן כללי, מוסיפות לאדם המערבי קול אחר, זר, שלא בא מתוכי אלא מגיע מחוצה לי”.

“אני חש שאם כל הזמן מיישרים קו עם הקדמה, בסופו של דבר יוצא שהיהדות לא אומרת כלום. כשהמצע של היהדות לא מוסיפה שום דבר. וזו בעיה. התורה מוסיפה לאדם המערבי גם דברים פשוטים שכולנו מרגישים, אבל היא גם מוסיפה את הממד של הקשבה בקול שהוא לא מובן לגמרי, שבא מעולם אחר, גם אם אני באמת לא מבין אותו בכלל”.

“יש לי חברים שמגדירים את עצמם אורתודוקסים, גם רבנים, שעבורם ההלכה היא רק דבר שתוקע אותם, שמפריע להם. הם לא שמים לב שלפעמים העולם הערכי שהתורה מציבה לפנינו מאתגר את העולם המערבי. אין להם שום ביקורת על מה שקורה בעולם הסובב, רק ביקורת על ההלכה. הם מקבלים אוטומטית את האמירה המערבית, ולא חושבים שאחד הדברים שקורים בלימוד תורה הוא שאנחנו שומעים משהו מאוד שונה ממה שאנחנו רגילים לשמוע”.

“גם אני מרגיש שאנחנו לא מתמודדים עם דברים מסוימים בצורה נכונה, אבל זה לא יעזור לפתור אותם בבת אחת. יש לפעמים בתפיסה הקונטרבטיבית אתוס של ז'בנג וגמרנו”, כאילו אפשר לפתור דברים בצורה קלה – סרבנות גט, יחס ללחט”בים – אבל אני לא בטוח שזה הקצב שבו ההלכה עובדת. תלמידה שלי לשעבר אמרה לי פעם: ‘אתה שמרן מדי’, לאנשים אין סבלנות, אנחנו רוצים הכול עכשיו’, אבל לפעמים צריך סבלנות”.

“אם נתמודד עם האתגרים הללו בלי לקחת בחשבון קולות מן העבר, אנחנו נדווק את התינוק עם המים. אני חושב שצריך להושיע יד להומוסקסואלים ולקבל אותם כבני אדם שווים ערך, ואף מודעה עם ההתמודדות שלהם כבני תורה, אבל אי אפשר להגיד ‘איסור משכב זכר שייך לעבר’, ולקבל אתוס שהתורה שללה מכול וכול. אני גם לא רוצה לטעון שיש לי פתרון לכל שאלה. אני כן חושב שעל חלק מהנושאים יש עומס סוציולוגי, שהוא אולי מיותר. מבחינה זו הקונטרבטיבים צודקים, ולפעמים הפסיקה האורתודוקסית תקועה במשהו שהוא לא ענייני, וכל רב מסתכל מאחורי הכתף שלו לראות מה הרב השני עושה. הפוסק צריך להיות משוחרר מהדברים האלה”.

“צריך גם לזכור שיש שינויים חיוניים גם בעולם האורתודוקסי. הרב ברוך גיגי פסק שמותר לצרף נשים לזימון, והרב בני לאו פסק שברורו, לאדם חירש יש מעמד של בן דעת. בדרך כלל, כשכותבים תשובה מסודרת, מעוגנת במקורות, גם המתנגדים לא מזלזלים בה. לא הכול חושך”.

לא רק בקרב הרור הצעיר של התנועה הקונטרבטיבית ניתן למצוא אנשים שגדלו בעולם הציוני-דת, אלא גם בהנהגת התנועה: אבי נוביס-דויטש (47), רב בתנועה הקונטרבטיבית ודיקן בית המדרש לרבנים של התנועה, הוא בן למשפחה ציונית דתית שגדל בשכונת קריית משה הירושלמית, ואף נאבק בנערותו עם חבריו בבני עקיבא לעצירת הנסיגה מסיני. הוא למד בישיבת הקיבוץ הדתי, ולאחר מכן החל ללמוד תלמוד באוניברסיטה, ובמקביל הוצע לו לרכוש סניף של תנועת נוע”ם. הוא החל להתעניין בתנועה הקונטרבטיבית, וכשהוצע לו ללמוד לרבנות קונטרבטיבית הוא חש בשל לעזוב את הציונות הדתית”.

הלבטים, לדבריו, החלו כבר בתקופת הישיבה. “כבר בישיבה היה לי מאוד ברור שיש במבנה של הישיבה משהו לא נכון”, הוא אומר, “החוויה הזו, שמיועדת לגברים בלבד, ובאותה תקופה לא הייתה לה מקבילה אמיתית לנשים, לא הייתה הגיונית בעיניי. נשים לא היו שוות ערך בעולם התורה הדתי-לאומי, וזה הפריע לי. עזבתי את הישיבה באופן רשמי כדי ללמוד תלמוד באוניברסיטה, אבל זה כבר היה אחרי שקראתי קצת על התנועה הקונטרבטיבית ומצאתי את

שבהם גדלתי כמעט אף אחד לא מדבר על תפילות, והוץ משיעורי מחשבת ישראל באולפנה לא מדברים על אמונה. “היום, אחרי שעזבתי את הציונות הדתית ואת האורתודוקסיה, אני מתפללת שלוש תפילות ביום. בשבת אני פוגשת חברות שלמדו איתי באולפנה יושבות מחוץ לבית הכנסת, ואני נכנסת להתפלל. הן לא יתפללו, כי אין עליהן חיוב. אבל אני רוצה את החיוב הזה. אני רוצה להיות חלק מזה. הרגשתי שאם אני רוצה להיות דתייה באמת, זה צריך לקרות במקום אחר. המעבר הזה רק חיזק את המקום הדתי שלי, שלא היה לו מקום בעולם האורתודוקסי”.

סביבתה של נאווה התקשתה לקבל את הצעד שעשתה. “תמיד צחקו עליי במשפחה שיום אחד אני אשים כיפה על הראש, אבל אף אחד לא האמין שאהיה קונטרבטיבית”, היא אומרת, “העולם הליברלי כל כך רחוק מהמשפחה שלי ומהמקום שבו גדלתי, שזה ממש לא היה מובן מאליי. בשלב מסוים הגיעו טלפונים לאמא שלי מאנשים ששמעו שאני הולכת ללמוד במכון שכטר, והזהירו אותה שאני אהיה קונטרבטיבית, והיא צריכה עד היום להתמודד עם שיחות כאלה. יש במשפחה הרבה פחד וחוסר ידיעה מה זה אומר בכלל. האמיצים שואלים, והלא אמיצים מראים שהם מכבדים, או שמתנתקים, למרבה הצער”.

הציונות הדתית השתנתה

ירח: “את שנינו לימדו שהציבור הדתי-לאומי יכול להיות גשר בחברה הישראלית. בהר נוף, השכונה שבה גדלתי, קבוצת ההתייחסות לא הייתה הציבור החילוני אלא הציבור החרדי, והטענה הייתה שאל מול החרדים, אנחנו, הציונות הדתית, מחברים בין העולמות. אבל גיליתי שזה לא כך. בבית כנסת אורתודוקסי סטנדרטי לא יעלה לתורה ילד שלא מתוך הקהילה. אף ילד לא היה יכול להגיע להר נוף, לעשות בר מצווה ולהזמין את המשפחה. הרבה מהעבודה שאני עושה היום היא בריוק בחלל הריק הזה. אני מנסה ללמד תמיד שיהדות היא לא דבר מפחיד, ולצקת רוח בעולם שהוא קצת טכני”.

יש בציונות הדתית בשנים האחרונות מנמנות של פתיחות – גם בידם למעמד נשים בעולם הדתי, כמו במניינים שוויוניים או במדרשות, אבל גם בתחומים של הנגשת היהדות לציבור החילוני, באירגונים כמו בית הלל או צהר. אולי העולם האורתודוקסי יותר מתקדם מכפי שאתם תופסים אותו?

ירח: “אני מודע לתהליכים הללו, אבל אני חושב שעדיין יש יסודות אידיאולוגיים שונים בין העולם הקונטרבטיבי לבין הציונות הדתית הליברלית. יש הבדלים באופן שבו ניגשים לפסוק הלכה”.

“פוסקים אורתודוקסים ליברלים יפסקו הלכה רק כשה נוגע למשהו שקשה מאוד להתמודד איתו. רב ציוני-דתי ליברלי יגיד שכהן בעל מום יכול לעלות לדוכן רק אם הוא עצמו מעיד שקשה לו לא לעשות את זה, ואז אפשר יהיה בדיעבד להתיר לו. ואילו בעולם הקונטרבטיבי, הפסק הוא שכל בית כנסת חייב להיות נגיש לנכים. זו תפיסה שונה, של גישה פוזיטיבית למול פסיביות ודיעבד. זה הבדל מהותי. בציונות הדתית, השאלה תהיה האם נאפשר לנשים לומר דבר תורה בבית הכנסת, והתשובה היא שאם הנשים ממש רוצות, ולקהילה זה חשוב – נאפשר את זה, במקום לאפשר את זה לכתחילה, מתוך עמדה עקרונית. אז עדיין יש הבדל”.

” הרב דוד ביגמן: כשהמצע של היהדות כל כך קרוב לערכים המערביים, בסופו של דבר היהדות לא מוסיפה שום דבר. זו בעיה. התורה מוסיפה הקשבה בקול שהוא לא מובן לגמרי, שבא מעולם אחר, גם אם אני באמת לא מבין אותו בכלל

עצמי מזדהה. הרגשתי שבהגדרה העצמית שלי, אני נמצא בין לבין. לכן התחיל דיאלוג איטי עם העולם הקונטרבטיבי. “הציונות הדתית היום שונה מהציונות הדתית שעזבתי לפני יותר מעשרים שנה, אבל עדיין יש הבדלים ברורים. אני אוהב את תופעת המניינים השוויוניים כמו ‘שירה חדשה’, אבל אני מודה שבמבט מבחוץ, כל הפרוטוקולים המורכבים של המניינים האלה נראים לי מייגעים. במקום שבו אני נמצא, קשה לי עם התפיסה הזו שמאוד בטוחה מה עדיין נחשב הלכתי ומה לא, משום שכשסתכלים על המקורות באופן נקי, אפשר לבסס גם תפילה שוויונית לגמרי. מצד שני, כרב קהילה אני יודע שתהליכים אנושיים הם תהליכים שיש להם קצב, אבל אני מרגיש שהתפקיד שלי הוא לפעול מבחוץ, מהמקום הברור, ולא מהמקום המהוסס, שנמצא קצת בפנים וקצת בחוץ, ואולי זו אחת הסיבות שעזבתי את הציונות הדתית”.

אתה מרגיש ששילמת מחירים בתהליך שעשית? בוודאי. בסוף, חלק מהמעבר הזה הוא גם תלוי-אישיות. לי נוח להיות מישוה שהולך בדרך שלו, לא מישוה שעובר באופן מורכב יותר ואיטי יותר. יש משהו יותר פשוט לחיות אורח חיים שתואם את ההשקפה המוצהרת שלך, ולא כל הזמן להיות עוסק בניואנסים. זה נוח לי, אבל אני בטוח שיש לזה מחירים. יש מוסדות שלא הזמינו אותי לדבר בהם בגלל שאני

אבי נוביס-דויטש (למעלה) והרב דוד ביגמן

צילומים: מיכל פתאל, באדיבות ישיבת מעלה גלבע